

Dienst : toespraak gehouden in het kamp bij Millingen, 24 augustus 1873

<https://hdl.handle.net/1874/234549>

mm 10950

BR.1873.I.7.

1873I7

D I E N S T.

T O E S P R A A K,

GEHOUDEN IN HET KAMP BIJ MILLIGEN,

24 Augustus 1873.

DOOR

DR. E. LAURILLARD.

AMSTERDAM. — D. B. CENTEN.

1873.

Prijs 20 Cents.

D I E N S T.

TOESPRAAK,

GEHOUDEN IN HET KAMP BIJ MILLIGEN,

24 AUGUSTUS 1873.

DOOR

Dr. E. LAURILLARD.

AMSTERDAM. — D. B. CENTEN.

1873.

VOORZANG: Psalm 100, verzen 1 en 4.

NAZANG: Gezang 2, vers 1.

Terwijl ik hier sta, denk ik aan een man, die, eeuwen geleden, meermalen gepredikt heeft in dezelfde kerk, waarin wij ons heden bevinden, — ja wel in een heel anderen hoek en op zeer verren afstand van hier, maar toch in deze zelfde kerk, dat wil zeggen, in de vrije natuur, die zoo oude, maar altijd nog zoo schoone kerk, waarvan Godzelf de Bouwheer is. Ik denk aan Johannes den Dooper, zooals hij daar als prediker optrad, met de wildernis tot kansel en met den hemel tot klankbord. En ik zie tot hem gaan menschen van verschillenden stand, en ik hoor hen de vraag tot hem richten: wat zullen wij doen? en ik verneem de antwoorden, die hij geeft aan den een en den ander. Maar onder degenen, die zoo om raad en om licht tot dien woestijn-profeet gingen, merk ik ook soldaten op *). En als ik nu mijn blik

*) Lucas III : 10—14.

uit het verleden naar het heden terugwend en als ik dan hier om mij heen zie, dan is 't mij, als wordt thans door soldaten, — wel van hooger en lageren rang, maar soldaten toch, — de vraag aan *mij* gedaan: wat zullen wij doen? En dan geef ik daarop dit antwoord: de betrekking, waarin gij leeft, wordt *dienst* genoemd, de taak, die gij vervult, wordt *dienen* geheeten; welnu, mannen broeders! dan zeg ik tot u: wilt gij goed zijn voor den *dienst* en wilt gij met eere *dienen*, zijt dan *dienstknechten van CHRISTUS*. Dit woord staat geschreven *Ef. VI: 6*. Op die plaats wordt aangeduid, dat bepaaldelijk hij, die een dienstknecht van CHRISTUS is, waardig en goed zal dienen, in den burgerlijken zin van dat woord; ik neem thans de verdediging op mij van deze stelling, dat bepaaldelijk hij, die dienstknecht van CHRISTUS is, ook waardig en goed zal dienen, in de militaire beteekenis des woords.

Wat is noodig om soldaat te zijn? Ik neem dat woord *soldaat* in zijn breedsten omvang en zijn wijdste strekking, en dan zeg ik: velerlei kundigheden en velerlei vaardigheden zijn daartoe noodig. Maar, die kundigheden en vaardigheden zijn die reeds alles? Is het gansche wezen van den krijgsmansstand samen te vatten, van de eene zijde, onder geheugenwerk en berekening, teekening en kaart, en, van de andere zijde, onder schietoefening en lichaamsbeweging, rit en sprong? Immers neen. Er behoort nog iets anders toe, iets anders en iets hoogers; er is aan de zaak nog eene zedelijke zijde; wat het hoofd weet en wat de handen en de beenen vermogen, dat is zeer zeker van veel gewicht, maar 't is lang niet alles; wij moeten niet enkel naar hoofd

en handen en beenen vragen, maar ook, ja vooral, naar het hart. Op eigenaardige wijze wordt deze waarheid door de gymnastiekvereeningen van het naburige Duitschland erkend, die tot kenmerk en zinneteeken hebben een viervoudige F, — $\frac{FF}{FF}$ — en daar deze verklaring van geven, dat hare leden behooren te zijn *frisch*, frisch, *fröhlich*, vroolijk, *frei*, vrij, maar ook *fromm*, vroom. Ja, zoo is het. Eigenlijk is ook de ware frischheid en de ware vroolijkheid en de ware vrijheid afwezig, overal waar de vroomheid gemist wordt. En om u te herinneren, dat die vroomheid niet alleen den krijgsman als zoodanig niet misstaat, maar verheft, heb ik u slechts te wijzen op de nobele figuur van GUSTAAF ADOLF, den gelauwerden held, die intusschen tot leuze voerde: soldaten, bidt! goed gebeden is reeds half gezegevierd! — op — maar, neen! ik moet niet in 't buitenland blijven, — ons Nederland heeft, Goddank! ook zijn bewijzen hiervoor. Ik noem u onzen Willem I, die getrouw blijven kon aan zijne spreuk: rustig als een rots in het midden der baren, — waarom? omdat hij, naar zijn eigen woord, een bondgenootschap had aangegaan met den Potentaat der potentaten. Ik noem u onzen de Ruyter, in wiens hart, mag men zeggen, het lam lag neêrgevlid nevens den leeuw, in wiens hart de eenvoudigste vroomheid zich met den krachtigsten heldenmoed paarde. Ik noem u onzen Willem II, den vader van onzen geëerbiedigden koning, den ridderlijken Willem II, die den godsdienst een tegengif tegen de vreeze noemde, ook tegen de vrees voor den dood. — Genoeg, dit zien wij zeer klaar en dit voelen wij zeer diep: de vroomheid, wel verre van den held te misstaan of te schaden, zal juist hem baten

en tot sieraad hem zijn. Maar wat is nu de ware vroomheid? Wat is de vroomheid in haren hoogsten en edelsten vorm? Die vraag is beantwoord, als dit woord is geuit: *zijt dienstknechten van Christus*. Ja, mijne broeders! weest dat, en gij zult in uwen stand goed en waardig uwe plaatsen bekleeden.

Een eerste plicht voor den soldaat is gehoorzaamheid. En dat is een plicht voor den lagere niet alleen, maar ook voor den hogere. De troonopvolger van het Britsche Rijk voert tot schildspreuk de woorden: *Ik dien*, — en zelfs voor een zóó hooggeplaatst persoon bevat die spreuk, in betrekking tot het leger en het zwaard, volle waarheid. Dienen en gehoorzamen, ieder op zijne plaats, ieder in zijnen rang, dat is de plicht. Dat is tevens 't geheim van de kracht. Een leger zonder gehoorzaamheid en tucht is een huis zonder binten en een vat zonder hoepels. Maar nu, wie zal het best en het blijmoedigst dien plicht der gehoorzaamheid, dien dikwijls zoo zwaren plicht der gehoorzaamheid, kunnen betrachten? Niemand beter dan de dienstknecht van Christus. Christus Jezus is de groote Meester, van wien een mensch die moeilijke, maar noodige kunst in den grond kan leeren, de moeilijke, maar noodige kunst, om zich zelve te verloochenen, zich zelve te verzaken, eigen zin en lust te slachten en ten offer te brengen, zoo dikwijls dat door een hooger belang wordt geëischt. Bovendien, Christus Jezus is de heilige Heer, door wiens reinen geest de booze geesten worden uitgedreven, die der gehoorzaamheid dwars in den weg zouden staan, de booze geesten van hoogmoed, eigenwaan, afgunst, ongebondenheid, en meer zulke leelijke dingen. Ja,

waarlijk, hoe meer de titel op u past: *dienstknechten van Christus*, des te meer zal regel en orde uwe *gemeenschap* beheerschen, en des te minder zal regel en orde het droeve en stroeve karakter van dwangbevel of strafwet vertoonen, des te meer zal aan regel en orde zich de opgewektheid en blijheid verbinden, — losse kamperfoelie langs het regelmatige latwerk, vroolijke harmonie onder den eentonigen maatslag, — schoone verbinding van plicht en van lust.

Een soldaat moet zijn een man van eer. Ieder man moet een man van eer zijn. Maar vooral toch ook een soldaat. Als het leger uit mannen van eer bestaat, dan verdient het vertrouwen; maar als het niet uit mannen van eer bestaat, dan is 't een gevaarlijke bende, die door de mannen van eer in de natie liever van daag, dan morgen ontwapend worden moest. Nog in de jongste tijden heeft, om slechts dit ééne te noemen, het brandende en bloedende Parijs aan de wereld vertoond, wat er van geweerdragers zonder eere is te wachten. Maar, daar behoef ik niet veel verder op door te gaan, want ik weet, dat gij allen dit met mij ééns zijt, dat inzonderheid in uwen stand zich 't gevoel van eer moet doen gelden. 't Zou echter de vraag kunnen wezen, of bij dezen en dien het begrip van *gevoel van eer* niet nog eens even herzien en gewijzigd moest worden. Ziet, mannen! ik weet van uwe zaken niet veel, maar staat mij toe, dat ik toch, in mijne eenvoudigheid en onwetendheid, mijne meening u zegge. Een mensch wordt in zijn gevoel van eer geschokt en gekwetst en beleedigd, als een ander hem zoekt te vernederen. Dat begrijp ik. Wel begrijp ik het fijne nog niet van de bewering, dat in zulk een geval de eere eischt, dat

de belediger en de beledigde samen gaan vechten, — maar dat zal wel aan mij liggen; want, zooals ik u zei, van zulke dingen heb ik geen verstand. Intusschen, nog eens, dat het eergevoel van een mensch geschokt en gekwetst en beledigd wordt, als een ander hem zoekt te vernederen, dat begrijp ik volkomen. Maar nu begrijp ik weêr niet, dat diezelfde mensch veelal zich zelve kan vernederen, zonder dat zijn eergevoel een deuk en een kreuk daarbij krijgt. Nu zeg ik niet, dat iemand uwer dat doet, zich zelve vernederen, want ik ken u niet, maar ik wil, in 't algemeen, dit maar zeggen, dat het gezondste eergevoel zeker dat is, 'twelk in de eerste plaats van zelfvernedering zich afkeerig betoont. En, ziet gij? nu is het ook weêr een waarheid, dat hoemeer op een mensch de naam van *dienstknecht van CHRISTUS* past, die mensch des te minder zich zelf zal verlagen. Want wat is zelfverlaging? Ja, zelfverlaging komt voor in onderscheidene soorten. 't Is, bij voorbeeld, die wilde en onstuimige drift, die den dierlijken harts-tocht los laat, en de rede in boeien zet, en aan 't vloeken gaat in plaats van te redeneeren; 't is ook die lichtzinnige opgewondenheid, die uit het drankglas eene tijdelijke krankzinnigheid inzwelgt; 't is ook die onreine begeerlijkheid, die de deugd en de schaamte tot slachtoffers maakt van den lust, — en zoo verder. Dat is alles zelfverlaging, dat is ... gijlieden spreekt wel eens van *degradatie*, maar dat is nu eigenlijk de ergste degradatie, waartoe iemand vervallen kan. Welnu, wie is daartegen het best en het zekerst beveiligd: de dienstknecht van CHRISTUS. Dat is de mensch, die in de kracht zijns Heeren, zich zelve beheerscht, dat is de mensch, in wien, door den geest zijns Heeren, de zin voor 't goede

wast, de zin voor 't lage minder wordt, dat is de mensch dan ook, die in den hoogsten zin man van eer is. Soldaten! weest dienstknechten van CHRISTUS en gij zult mannen van eer zijn, en dat zal goed zijn, voor u en voor heel 't vaderland.

Een vereischte van een goed soldaat is kracht, lichamelijke en zedelijke kracht. Ja, die beiden. Zedelijke kracht, maar met een zwakkelijk lichaam, is onvoldoende; maar niet minder onvoldoende is kracht van de spieren zonder sterkte van ziel. Dus, en het een moet er zijn en het ander: lichamelijke en zedelijke kracht. Maar weet gij nu, welke macht het is, die deze twee krachten ontzenuwt? Weet gij welke macht het is, die de pezen zou kunnen doorsnijden te gelijk van uw vleesch en uw geest? Gij weet het, even goed als ik: dat is de macht der zonde. De zonde maakt alle banden en bindselen los van ons wezen, de zonde, door tot slaven van den zinnelijken lust ons te maken, haalt het staal uit onze spieren en het vuur uit onze ziel. 'k Moet u daar eens iets van vertellen. Het oude Rome had dappere soldaten en was aan triomfeeren gewoon. Maar er daagde een vijand op, die de dappere soldaten van Rome het triomfeeren begon te ontwennen. Die vijand was Hannibal met zijne Karthagers. Drie, vier malen achtereen sloeg Hannibal de legioenen van Rome met verpletterende slagen. Maar het najaar kwam en de Karthagers betrokken hunne winterkwartieren. En daar vonden zij vrouwen en spel en drank, en — toen het voorjaar gekomen was, waren zij alle kracht en alle heerlijkheid kwijt, onverwonnen door de wapenen, maar verwonnen door de zonde, en nu dan ook spoedig

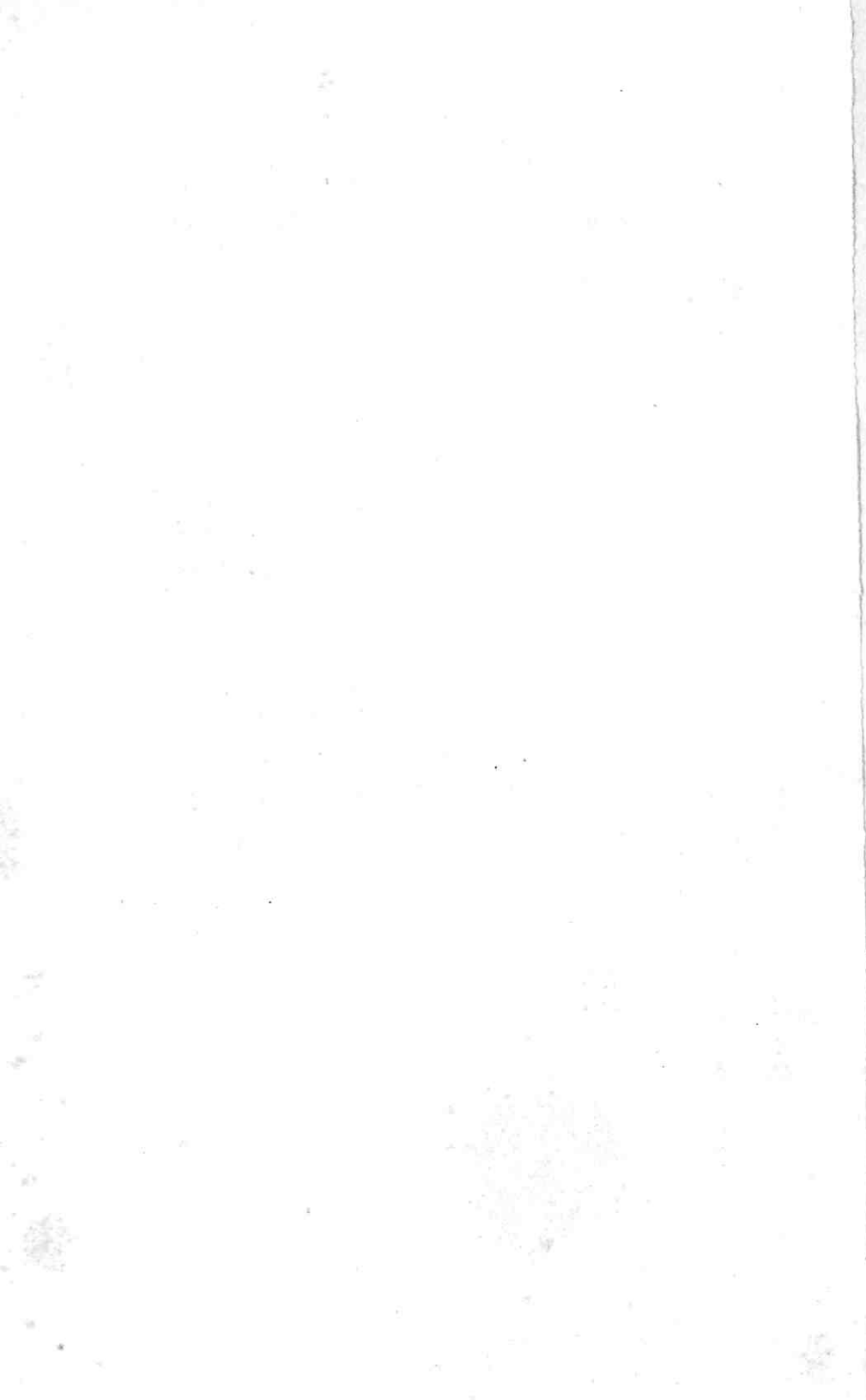
door de wapenen geveld. Voorwaar! zal een leger kracht hebben, dan moet er deugd, dan moet er reinheid van zeden in leven. En wanneer zal het zeker en ten volle zoo wezen? Als de mannen van het leger dienstknechten van CHRISTUS zijn. Waar de Christusgeest heerscht, daar heerscht de Heilige Geest, daar wordt de zonde bestreden en buitengeworpen, en zoo gezonde sterkte en frissche kracht bewaard. Bedenkt hierbij, — van kracht gesproken, — dat een voornaam bestanddeel van de kracht is de moed. Dat is zóó waar, dat kracht in zwakheid ontaardt, zoodra de moed ons ontzinkt, terwijl daarentegen zwakheid, als er moed bij komt, zich kan verheffen tot kracht. Maar wanneer vooral zal ik moed hebben? Ik bedoel niet dien onbesuisden, dollen moed, die de vrucht van eene oogenblikkelijke opwinding zijn kan, ik bedoel niet den moed van een beschonkene, maar den moed van een held, dien kalmen, waardigen, maar dan ook onvermoeibaren en onverwrikbaren moed, waaraan ons de reeds aangehaalde spreuk van WILLEM van Oranje doet denken, gij weet wel, van die rustige rots in het midden van die woedende golven. Goed, wanneer vooral zal zulk een moed mij ten eigendom zijn? Dan vooral, als ik den CHRISTUS Gods ten eigendom ben. En waarom? Omdat ik dan in vrede en vriendschap met God sta, omdat ik dan dus ook de overtuiging heb: de Vader is met mij, omdat ik dan alzoo den arm der Almacht ter mijner bescherming uitgestrekt zie en dientengevolge den wonderstaf bezit van 't vertrouwen. In waarheid, er kan veel worden gedaan met de wapenen, maar door dien wonderstaf van 't vertrouwen het meest. Wie dien wonderstaf bezit, — en,

nog eens, dien bezit de dienstknecht van CHRISTUS, — die kent geen nood zonder nut, die kent geen ramp zonder heil, die kent ook geen toestand en geen plaats zonder God, en daarom, gelijk eens zeer treffend en juist is gezegd, »die wandelt in een donderwolk, het hoofd omkranst met zonnestralen.»

Broeders! ik moet beginnen te eindigen, want ik heb niet lang tijd; of liever, ik heb den tijd wel, maar gij hebt niet lang tijd *). Nu, ik wensch en bid van God, dat overal, maar dan ook in ons leger, het getal der dienstknechten van CHRISTUS vermeerderen moge. Dat wensch ik ter liefde van u zelve; maar dat wensch ik ook ter liefde van den Vorst, wien gij dient, en wiens huis en wiens naam door zooveel hooge, heilige en dierbare herinneringen met ons volk is verbonden; maar dat wensch ik ook ter liefde van het vaderland, dat gij verdedigen moet. Dat gij verdedigen moet . . . Kunt gij het? Daar zijn er, die zeggen: neen! — daar zijn er, die glimlachend en schouderophalend zeggen: och, wij, wat zouden wij? —Ik voor mij, ik vind dat onbehaaglijke menschen, ik ontmoet ze niet gaarne, ik zie niet gaarne een haas in ons wapen geschilderd, in de plaats van een leeuw. Ik zeg: onze vaders hebben zoo niet geredeneerd, zoo flauw en zoo lam, onze vaders hebben gesproken, als de nood aan den man kwam: op de vrijheid steunen wij, de vrijheid verdedigen wij, God met ons! en ze hebben

*) Met het oog op de verdere dagverdeeling in het kamp, wordt den spreker het verzoek gedaan, de godsdienstoefening binnen een uur te doen afloopen.

groote daden verricht, menigmaal met kleine krachten. Volk van Nederland, vergeet uwe vaderen niet, vergeet uwe geschiedenis niet en vergeet uwen God niet, en nog zult gij vermogend wezen. Soldaten! weest dienstknechten van CHRISTUS, en gij zult machtig zijn. — De geschiedenis noemt ons den naam van een ridder, aan wien de eeretitel gegeven is van *ridder zonder vrees of blaam*. Maar, niet waar? zonder blaam te zijn, dat is juist het middel, om zonder vreeze te zijn en dus krachtig te wezen, en 't is de dienstknecht van CHRISTUS alweder, op wien dat *zonder blaam*, zonder blaam bij God en menschen, meer en meer toepasselijk wordt. Intusschen, één ding hoop ik en bid ik boven alles, dat de gelegenheid zich *niet* voor u opdoe, om in den strijd uwe krachten te toonen, dat God onzen vaderlandschen bodem genadig van de jammeren en gruwelen van den oorlog verschoone, dat de zegen van den vrede lang, — o! mocht het immer wezen! — het voorrecht moge blijven van Oranje en Nederland! Amen!

Bij den Uitgever dezes is verschenen :

De Zeven Hoofdzonden.

DOOR

Dr. E. LAURILLARD.

Aflev. 1—5: HOOGMOED, GRAMSCHAP, GULZIGHEID, ONKUISCHHEID en GIERIGHEID zien reeds het licht; aflev. 6 en 7: NIJD en LUIHEID, zijn ter perse.

De prijs van het complete werk zal *bij intekening* f 1,95 kosten. *Buiten intekening* wordt de prijs verhoogd.